

ZAPISNIK

sa 22. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 12. novembra 2013.godine

Sjednica je počela sa radom u 9 sati.

Sjednicu je otvorio i istom predsjedavao poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali poslanici: Zorica Kovačević, dr Halil Duković, dr Izet Bralić, Andrija Popović, Janko Vučinić, Neven Gošović i Goran Tuponja, članovi Odbora.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici: dr Zoran Srzentić, dr Radovan Asanović i dr Novica Stanić, članovi Odbora.

Sjednici su pored članova Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje prisustvovali Arijana Nikolić Vučinić, direktorka za tržište rada i zapošljavanje i Ranka Pavićević, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Rad sjednice pratili su akreditovani novinari.

Za sjednicu je predložen sljedeći:

DNEVNI RED:

- 1. ZAPOŠLJAVANJE STRANE RADNE SNAGE I MOGUĆNOST VEĆEG ZAPOŠLJAVANJA.**

Nakon usvajanja dnevnog reda predsjednik Odbora, Zoran Jelić, napomenuo je da je **AKTIVNOST 8** Akcionog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore da radna tijela, najmanje jednom u pola godine održe sjednicu na kojoj će pozvati predstavnike nadležnih ministarstava i, po potrebi, drugih organa državne uprave i organizacija, s ciljem razmatranja sprovođenja politika u oblastima u njihovoj nadležnosti.

Uvodno izlaganje dala je Arijana Nikolić Vučinić, direktorka za tržište rada i zapošljavanje u Ministarstvu rada i socijalnog staranja. Politika zapošljavanja u Crnoj Gori se bazira na nacionalnoj strategiji zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2012-2015. Strategija je podijeljena članovima Odbora. Ovu oblast regulišu Zakon o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti i Zakonu o zapošljavanju i radu stranaca. Jedan od prioriteta Vlade Crne Gore je povećanje zaposlenosti a time i smanjenje stope nezaposlenosti. Ovu oblast, istakla je tretiraju dva poglavlja u procesu pristupa Crne Gore Evropskoj uniji: II – Sloboda kretanja radnika i XIX – Socijalna politika i zapošljavanje. U cilju sagledavanja kretanja na tržištu rada koje se odnosi kako na domaću radnu snagu tako i na izdate radne dozvole, u ovoj godini usvojene su sledeće analize: analiza mogućnosti većeg zapošljavanja domaće radne snage u odnosu na postojeći obim zapošljavanja stranaca; analiza potreba za radnom snagom za vrijeme turističke sezone; informacija o kretanjima na tržištu rada i mjerama za povećanje zapošljavanja; informacija o potrebama povećanja broja radnih dozvola za strance u 2013. godini sa Predlogom odluke o izmjeni Odluke o utvrđivanju broja radnih dozvola za strance za 2013. godinu. Istakla je da je problem nezaposlenosti prisutan ne samo u Crnoj Gori, nego i šire. Nezaposlenost u EU je sa 6,8% u 2008. godini porasla na 10,7% na kraju 2012. godine, da bi prema posljednim podacima Eurostata za april 2013. godine iznosila 11,0%. Nezaposlenost u okruženju takođe pokazuje trend rasta, pa stopa nezaposlenosti u Srbiji iznosi 24,1%, u Hrvatskoj 16,5% u Makedoniji 28,8%, dok je u BiH dostigla preko 40%. Registrovana nezaposlenost u Crnoj Gori na dan 4.11.2013. godine je 33.259 nezaposlenih lica. Registrovana stopa nezaposlenosti je 14,34%. Na sezonskim poslovima u ovoj godini je zaposleno 10.415 lica, a izdato je 19.835 radnih dozvola. Prema anketi o radnoj snazi za II kvartal (MONSTAT) stopa nezaposlenosti od 15-64 godine je 19,3%. Najveći broj nezaposlenih lica nalazi se u centralnom regionu gdje je evidentirano 14.768 nezaposlenih. U sjevernom regionu evidentirano je 12.568, dok je najmanje nezaposlenih od 6.026 evidentirano u južnoj regiji. Stopa nezaposlenosti u sjevernom regionu na dan 7.11.2013.godine iznosi 21%, u središnjem 12,9 %, dok je u primorskom regionu 10%. Naglasila je da je jedan od bitnih aspekata kada se govori o nezaposlenosti, nezaposlenost mladih. U teškoj ekonomskoj situaciji najčešće su i najviše pogođeni oni koji po prvi put traže odgovarajuće zaposlenje, srednjoškolci i visokoškolci. Stopa nezaposlenosti mladih u zemljama eurozone iznosila je krajem prošle godine 20,4%, dok je prije početka ekonomske krize iznosila 14,6%. Ova stopa u zemljama Jugoistočne Evrope je osjetno veća i ona prelazi 40%. U Crnoj Gori ovaj problem je nešto u manjem procentu izražen, nego što su globalni pokazatelji. Prema podacima Zavoda za zapošljavanje, od ukupnog broja registrovanih nezaposlenih lica, na kraju 2012. godine mladi u dobi 15-24 godine učestvuju sa 19,86%. Prošle godine je donešen Zakon o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem, a koji se implementiran za 4.211 korisnika, odnosno lica sa visokim stručnim obrazovanjem. Priprema novog, drugog kruga programa je već u toku, a korisnici će početi sa radom u januaru 2014. godine. Zbog velikog značaja lica

sa završenom srednjom stručnom spremom za tržište rada pripremljena je analiza modela Programa stručnog osposobljavanja svršenih srednjoškolaca koju bi Vlada Crne Gore trebala da usvoji ove godine. Navela je Program za podsticanje preduzetništva, kojim se nude krediti za samozapošljavanje u cilju razvoja malih i srednjih preduzeća kojim se podstiče zapošljavanje mladih. Ujedno, Vlada Crne Gore kroz smanjenje poreskog opterećenja zarada novozaposlenih želi da stimuliše poslodavce za veća zapošljavanja. U cilju da se mladi ljudi aktiviraju i steknu svoja prva znanja i radna iskustva Vlada podržava projekte koji se bave pitanjem sezonskog zapošljavanja. Zakonom o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti definisana je aktivna politika zapošljavanja koju čine programi i mjere usmjerene ka povećanju zaposlenosti, odnosno smanjenju nezaposlenosti. Mjere aktivne politike zapošljavanja sprovodi Zavod za zapošljavanje na osnovu programa rada utvrđenog u skladu sa Akcionim planom zapošljavanja koji donosi Vlada Crne Gore. Osnovne aktivne mjere koje Zavod sprovodi su: priprema za zapošljavanje koja podrazumijeva programe osposobljavanja za rad na konkretnom radnom mjestu tzv. programi za poznatog poslodavca, kojima se obezbjeđuje zapošljavanje polaznika na neodređeno vrijeme i programi obrazovanja i osposobljavanja za tržište rada; programi obrazovanja za osposobljavanje za zanimanja su realizovani u skladu sa nacionalno važećim programima koji obuhvataju sadržaje utvrđene standardima znanja za određena zanimanja, uz stalno praćenje njihovog izvođenja i obavljanje provjere stečenih znanja i vještina polaznika. Projekat Zaposlimo naše mlade na sezonskim poslovima se realizuje u periodu ljetnje turističke sezone. Cilj projekta je angažovanje značajnog potencijala mladih lica koja su u procesu školovanja i omogućiti prvo zaposlenje na sezonskim poslovima u ugostiteljstvu i turizmu; povećanje učešća domaće radne snage na sezonskim poslovima; povećanje kompetencija i radnih iskustava mladih što uvećava njenu ukupnu zapošljivost. Pravo na subvenciju po ovom Programu stiču poslodavci koji zaposle mlade do 25 godina starosti, koji u prethodnih 6 mjeseci nisu bili u radnom odnosu, a koji su crnogorski državljani. Programi profesionalne rehabilitacije su namijenjeni nezaposlenim licima koji imaju probleme i prepreke pri zapošljavanju koje su uglavnom prouzrokovane kombinacijom većeg broja faktora (neki od rizičnih faktora odnose se na zdravstvene probleme, neki su više socijalne prirode, itd.). Jedna od karakteristika privredne strukture je njen sezonski karakter naročito u oblasti turizma, građevinarstva, poljoprivrede, trgovine. Kao i u prethodnom periodu u 2013.godini najveći broj radnih dozvola izdaje se za ljetnju sezonu. Prema sadašnjem zakonskom rješenju stranac prvo dobija radnu dozvolu u Zavodu za zapošljavanje, a nakon toga kod MUP-a se započinje procedura dobijanja boravišne dozvole dok je poslodavac u obavezi da ga nakon stupanja na rad prijavi Poreskoj upravi. Na osnovu Zakona o zapošljavanju i radu stranaca Vlada je u obavezi da svake godine do 31. oktobra utvrdi kvotu broja radnih dozvola za sledeću godinu. Sve radne dozvole ne ulaze u kvotu. Kvote se ne utvrđuju za radne dozvole koje se izdaju strancu: sa ličnom radnom dozvolom; koji se zapošljava u Crnoj Gori na osnovu međunarodnog ugovora, na bazi reciprociteta; koji

izvodi nastavu u ustanovama obrazovanja, na jeziku i pismu pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; profesionalnom sportisti ili sportskom radniku koji na osnovu zaključenog ugovora radi u Crnoj Gori; članu porodice crnogorskog državljanina (supružniku i djeci do navršene 21. godine života); članu porodice stranca kome je odobreno stalno nastanjenje u Crnoj Gori (supružniku i djeci do navršene 21. godine života); članu porodice izbjeglice (supružniku i djeci do navršene 21. godine života); zastupniku privrednog društva, odnosno preduzetniku ; radnom migrantu; upućenom strancu (rukovodiocu, specijalisti, odnosno menadžeru). U 2013. godini, do 5. novembra, izdato je 19.901 radnih dozvola. Od ovog broja 16.118 su dozvole koje su izdate u okviru utvrđene kvote, a 3.783 izvan kvote. U pogledu zanimanja, strance u Crnoj Gori najčešće angažuju na sledećim poslovima: u oblasti ugostiteljstva najčešće konobare, šankere, sobarice, kuvare; u oblasti građevinarstva PK i NK radnici-armirači, tesari, zidari, moleri-farbari, fasaderi, instalateri, monter, zavarivači, keramičari, građevinski tehničari, bravari; oblasti trgovine-prodavci, a u oblasti poljoprivrede najčešće PK i NK radnici. Ukazala je na nivo obrazovanja stranaca kojima su izdate radne dozvole. Pretežan broj koji je prijavljen je sa prvim i drugim stepenom školske spreme, odnosno kao lica bez zanimanja. Međutim, ovaj podatak se mora uzeti sa rezervom jer se stranci u najvećem broju odlučuju da ne izvrše nostrifikaciju diplome već radnu dozvolu uzimaju kao lica bez zanimanja. Najviše stranaca koji se zapošljavaju u Crnoj Gori su iz Republike Srbije, Bosne i Hercegovine, Ruske federacije i Republike Makedonije. Prema djelatnostima, najviše dozvola je izdato u oblasti turizma i ugostiteljstva, odnosno usluge i smještaja 4.954 ili 26,14%, zatim građevinarstva 3.919 ili 20,68%, trgovine na veliko i malo 3.046 ili 16,07%, stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti 1.442 ili 7,61% i poljoprivrede 882 ili 54,65%.

Poslanik Goran Tuponja, član Odbora je govorio o stvaranju kadrova za crnogorske potrebe, i postavio pitanje da li se danas zna koji će kadrovi i u kojem broju biti potrebni Crnoj Gori u 2014. godini, kao npr. kolike su potrebe u građevinarstvu za 2014. godinu.

Arijana Nikolić Vučinić, direktorka za tržište rada i zapošljavanje u Ministarstvo rada i socijalnog staranja je rekla da obrazovanje igra najveću ulogu na tržištu rada i da radna snaga treba da odgovara potrebama rada. Kao primjer za nezainteresovanost za zanimanje navela je kuvara. Trenutno rade na dokumentu koji bi trebao da da odgovore na pitanja koje zanimanje i šta je zemljama Balkana potrebno do 2020. godine. Istakla je da će se, kad bude završen finalni dokument, u ne tako dalekom periodu znati šta je potrebno crnogorskom tržištu rada.

Poslanik Andrija Popović, član Odbora govorio je o problemu sa kojim se susreće naša država i o radnoj snazi koja neće da radi. Istakao je da uvozimo 88% radne snage sa nižom kvalifikacijom jer naši ljudi ne žele da budu kuvari, konobari, sobarice, pekari.

Poslanica Zorica Kovačević, članica Odbora je istakla da su u Domu zdravlja Danilovgrad omogućili da se odradi veći broj pripravnčkog sa srednjom stručnom spremom. Postavila je pitanje da li Vlada razmišlja da stvori uslove da lica sa srednjom spremom obave pripravnčki staž, naročito na sjeveru.

Arijana Nikolić Vučinić, direktorka za tržište rada i zapošljavanje govorila je o saradnji sa UNDP-om i Ministarstvom održivog razvoja i turizma a koja se odnosi na razvojne ciljeve u cilju smanjenja nezaposlenosti a samim tim i smanjenjem siromaštva da se podstakne zapošljavanje mladih na sjeveru.

Poslanik Izet Bralić, član Odbora rekao je da se rezultat svih strategija može posmatrati kroz smanjenje stope siromaštva ili povećanje stope siromaštva. Strategije do 2009.godine nijesu dale rezultate. Postavio je pitanje zbog čega nemaju podatke koji se odnose na 2012. i 2013.godinu. Prema podacima Monstata stopa siromaštva u Crnoj Gori 2009.godine je porasla za 2% u odnosu na 2008.godinu. Ono što zabrinjava, naglasio je, da pored svih strategija, stopa siromaštva na sjeveru je porasla za 5,9% a u centralnom dijelu 0,2%. Naglasio je da je sjever uništen, da nema privrede, da privredni sektor nije razvijen.

Arijana Nikolić Vučinić, direktorka za tržište rada i zapošljavanje je rekla da nema podataka za ukupnu stopu siromaštva i da to zavisi od MONSTAT-a. Rekla je i da je korišćenje socijalne pomoći veće na sjeveru u odnosu na ostali region.

Poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora je rekao da je do ponedjeljka preko 33.128 bilo potreba za slobodnim radnim mjestom. Na tržištu ima preko 20.155 radnih dozvola za strance. Ovo je previše otvorena zemlja za strance u okruženju i u Evropi. Istakao je da naša radna snaga nije dovoljno konkurentna i da je treba pripremiti za ono kad uđe u EU. Protiv je otvorenog tržišta. Istina je da naši neće da rade, ali je upitao i da li imaju kvalifikacije, da li imaju znanje i vještine koje su potrebne na tržište rada. To treba uraditi kroz formalno i neformalno obrazovanje i kroz formalno i neformalno zapošljavanje. Teško je planirati potrebu za neko buduće vrijeme i treba imati oprez u planiranju u obrazovnom sistemu. Zemlje EU imaju zabranu zapošljavanja u starim zemljama Evrope u budućih 5 do 7 godina. Određeni zaposleni stranci se često ne pridržavaju plaćanja poreza i doprinosa za penzijsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje. Nezaposlenost mladih je evidentna. U Crnoj Gori je 10.000 nezaposlenih mladih lica sa visokom stručnom spremom do 25 godina. Zabrinjava rad na crnom kako domaće, tako i strane radne snage. Poslanik Jelić rekao je da treba više ulagati u programe za zapošljavanje mladih na sjeveru. Postavio je pitanje koliki se priprema budžet za aktivno zapošljavanje mladih.

Arijana Nikolić Vučinić, direktorka za tržište rada i zapošljavanje kazala je da je teško planirati 5-10 godina unaprijed. Planirana sredstva za 2013.godinu su bila 7 miliona, a odobrena sredstva su manja od 3 miliona.

Poslanik Neven Gošović, član Odbora, je rekao da su dobili puno korisnih informacija kojih nema u Strategiji. Upitao je da li je Vlada usvojila strategiju. Stopa procenata nezaposlenosti koju saopštava ZZZCG i stopa nezaposlenosti koju saopštava MONSTAT je različita. ZZZCG saopštava da je 14,51% dok MONSTAT saopštava da je 19,3% stopa procenata nezaposlenosti. Upitao je koja je razlika, koji se podaci uzimaju kao mjerodavni, zapravo koji podaci su tačni.

Arijana Nikolić Vučinić, direktorka za tržište rada i zapošljavanje je rekla da su važeće obje stope i da se uvijek mora naglasiti o kojoj stopi je riječ. Stopa kod ZZZCG pokazuje koliko je ljudi evidentirano na Zavodu i to je ta stopa. Lica se dobrovoljno javljaju i to su lica koja aktivno traže zaposlenje. Podaci kod MONSTAT-a dobijaju se na osnovu ankete koja se radi svaka tri mjeseca. Napravljena je radna grupa koju čine predstavnici ZZZCG i MONSTAT-a koji trebaju da utvrde zašto postoji ta razlika i da se vidi da li se trebaju napraviti neke izmjene u anketnim pitanjima kako bi se došlo do boljih podataka koja se tiču nezaposlenosti. Strategija je krajem 2011.godine usvojena.

Predsjednik Odbora je objasnio kako se mjeri nezaposlenost u Crnoj Gori i kako se uopšte mjeri nezaposlenost u EU. Postoje dva načina prikupljanja podataka o nezaposlenosti: prvi se odnosi na evidencije koje se nalaze na javnim službama zapošljavanja, dok se drugi odnosi na podatak o stopi nezaposlenosti koji se periodično dobija na bazi uzoraka radne grupe. Oba podatka su mjerodavna ali je rekao da ima sumnju za podatke iz MONSTAT-a. Te stope se razlikuju i u zemljama i u okruženju. U svijetu postoji pet stopa nezaposlenosti, kao i u SAD-u.

Poslanik Tuponja je govorio o planiranju kadrova. Ne misli da je to lako i da je jasno da planiranje neke situacije u budućnosti nije moguće.

Direktorka za tržište rada i zapošljavanje je rekla da je tržište rada osnov za upisnu politiku i da je tu sprega između Ministarstva rada i socijalnog staranja i Ministarstva obrazovanja. Pokušavaju da planiraju kadrove koji će biti potrebni, s tim što kod nas postoji interesovanje za određene oblasti. Rekla je da se ovo pitanje dodatno treba uputiti Ministarstvu prosvjete.

Poslanik Halil Duković, član Odbora, je rekao da je dobio odgovore na pitanja koja su ga zanimala i da dijeli mišljenje svih prisutnih. Istakao je da bi više voljeli da je zaposleno više domaće radne snage. Stranci hoće da rade npr u građevinarstvu, ugostiteljstvu, dok domaća radna snaga neće. Treba stimulisati preduzetništvo kroz kredite za zapošljavanje.

Poslanik Andrija Popović je rekao da postoji problem u školskom sistemu, da postoji višak nepotrebnih kadrova, a manjak potrebnih kadrova.

Predsjednik Odbora Zoran Jelić predložio je zaključke. Takođe, usvojen je predlog poslanika Bralića, kojim je treći zaključak proširen u dijelu podnošenja Izvještaja o regionalnoj promjeni stanja siromaštva i nezaposlenosti u Crnoj Gori.

Nakon rasprave, usvojeni su sledeći zaključci:

1. Pratiti sprovođenje i implementaciju Nacionalne strategije zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2012-2015.godine;
2. Prati sprovođenje i implementaciju Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti i Zakona o zapošljavanju i radu stranaca;
3. Podnošenje izvještaja od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja o broju zaposlenih stranaca u toku godine, kao sezonske radne snage i zaposlenost domaće radne snage, kao i podnošenje tromjesečnog Izvještaja o zapošljavanju stranaca i domaće radne snage, kao i podnošenje izvještaja o regionalnoj promjeni stanja siromaštva i nezaposlenosti u Crnoj Gori;
4. Kontinuirano pratiti realizaciju preporuka Vlade Crne Gore u cilju sagledavanja kretanja na tržištu rada koje se odnosi kako na domaću radnu snagu tako i na izdate radne dozvole u tekućoj godini.

Zapisnici sa 18.sjednice i zajedničke sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje, Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport, Odbora za rodnu ravnopravnost i Odbora za ljudska prava i slobode su usvojeni jednoglasno, bez primjedbi.

Sjednica je završena u 11 sati i 15 minuta.

Br.00-63-12/

Podgorica, 25. decembar 2013. godine

Sekretar Odbora
Momir Joksimović

Predsjednik Odbora
Zoran Jelić